

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Правове регулювання іноземного інвестування в Україні

Студента 2 курсу, 6м групи,
спеціальності 081 «Право»,
спеціалізації «Фінансове право»

Іскрика Антона Михайловича

Науковий керівник
к.ю.н., доцент

Гуржій Анна Валеріївна

Гарант освітньої програми
к.ю.н., професор

Ніколаєва Людмила Вікторівна

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ, ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	6
1.1. Поняття та суб'єкти іноземного інвестування в Україні	6
1.2. Види та форми іноземних інвестицій в Україні	11
1.3. Законодавство, що регулює іноземне інвестування в Україні	19
РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ	26
2.1. Гарантії іноземних інвестицій та їх правовий захист	26
2.2. Перспективи розвитку правового регулювання іноземних інвестицій ...	42
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сьогодні в Україні, як ніколи, найважливішим питанням є збереження економіки в умовах прийдешнього всесвітньої кризи. У зв'язку із пандемією COVID-19 ситуація погіршується, адже карантин хоча і допомагає у стриманні пандемії, але максимально негативно діє на світову економіку, а для нестабільної економічної ситуації в Україні наслідки можуть бути максимально негативні. На нашу думку, в таких умовах іноземні інвестиції в Україну мають дати нашій економіці можливість пройти випробовування і вийти на новий рівень розвитку.

Усі стратегії розвитку України направлені на збільшення притоку іноземних інвестицій, але на практиці іноземні інвестори відмовляються вкладати свої кошти в нашу державу у зв'язку з низкою причин: геополітична нестабільність, зокрема, війна на сході України; рівень інфляції, який за наслідками епідемії збільшиться; нестабільне законодавство та відсутність для іноземних інвесторів гарантій захисту від його змін; податковий та адміністративний тиск; високий рівень корумпованості та бюрократії в органах державної влади, а разом із цим складні процедури отримання реєстраційних, ліцензійних, сертифікаційних, митних процедур; прогалини судової системи; нестабільна фінансова система; відсутній державний захист інвестицій.

В Україні є низка інвестиційно привабливих факторів, які сприяють розширенню інвестиційних зв'язків. Сюди входить, по-перше внутрішній ринок з практично необмеженою конкуренцією за більшість товарів, по-друге, географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією, по-третє, відносно дешева, але кваліфікована робоча сила, по-четверте, розвинена інфраструктура (порти, мости, аеродроми, склади, системи зв'язку та водопостачання) та багато іншого.

Підготовку матеріалів випускної кваліфікаційної роботи здійснено з урахуванням позицій дослідників у сфері інвестування, таких як А. О. Гура, Дж. Сакс, С. Ф. Покропивний, О. М. Вінник, Г.О. Федоров, В.В. Гаверський, Л. Ю. Волкович, О. А. Руденко, А. І. Сухоруков, М. А. Овчиннікова, К. Р. Гуменна, В. П. Нагребельний, Р.П. Бойчук, О.Г. Хрімлі, І. О. Беззуб та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою випускної кваліфікаційної роботи є систематизація наукових і практичних знань про іноземні інвестиції в Україні, а також вироблення пропозицій, спрямованих на вдосконалення правових засад іноземних інвестицій.

В рамках окресленої мети в роботі вирішуються такі *завдання*:

- розкрити поняття та суб'єктів іноземного інвестування в Україні;
- охарактеризувати види та форми іноземних інвестицій в Україні;
- проаналізувати законодавство, що регулює іноземне інвестування в Україні;
- визначити гарантії іноземних інвестицій та їх правовий захист;
- встановити перспективи розвитку правового регулювання іноземних інвестицій.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення інвестиційної діяльності іноземних суб'єктів.

Предмет дослідження становить правове регулювання іноземного інвестування в Україні.

Методи дослідження. У ході дослідження використовувалась раціональна сукупність методів наукового пізнання, зокрема: - метод абстрагування дозволив відійти від несуттєвих рис і властивостей предмета дослідження та зосередитись на розгляді його найбільш важливих аспектів (підрозділи 1.1., 1.2.). За допомогою метода дедукції на основі знань про сучасний стан інвестиційної діяльності іноземних суб'єктів в Україні визначено шляхи вдосконалення її правового

регулювання (підрозділ 2.2.). Застосування індуктивного методу дало змогу висвітлити поняття, форми та види іноземних інвестицій в Україні (підрозділ 1.1.,1.2.). Метод аналізу використаний при вивченні законодавства у сфері інвестиційної діяльності (підрозділи 1.1., 1.2., 1.3., 2.2.).

Крім того, у випускній кваліфікаційній роботі були використані спеціальні методи наукових досліджень: формально-логічний – при формулюванні визначень понять, обґрунтуванні висновків і пропозицій; логіко-семантичний – при тлумаченні окремих положень Законів України; логіко-юридичний – при розробці пропозицій по вдосконаленню чинного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що за умови подальшого розвитку вони можуть бути корисні: – для вдосконалення законодавства про іноземне інвестування; – для подальших наукових досліджень іноземних інвестицій.

Структура роботи. Структура випускної кваліфікаційної роботи підпорядкована меті та завданням дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, п'яти підрозділів, висновків і пропозицій, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи становить 61 сторінка, з них основного тексту – 44 сторінки. Список використаних джерел нараховує 63 найменування.

РОЗДІЛ 1. ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В УКРАЇНІ, ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Поняття та суб'єкти іноземного інвестування в Україні

Інвестиції виступають невід'ємним елементом будь-якої економічної системи. Поняття «інвестиції» з латинської перекладається як «вкласти», якщо розглядати це слово більш широко, то воно означає певне вкладення з метою подальшого примноження вкладеного. В наших реаліях це означає, що певна особа, інвестуючи (вкладаючи) свої кошти в конкретне підприємство (наприклад, ІТ-компанію), має намір примножити інвестоване, завдяки розвитку такого підприємства.

Такі науковці, як Є. Купрянов, В. Прасолова, В. Горфінкель, Дж. Сакс, О. Пивоварський, С. Покропивний дають різні визначення поняття «інвестиції». Але, незважаючи на різні формулювання, концепція цього слова є єдиною – вкладення капіталу з метою отримання прибутку та розширення виробництва.

Вінник О.М. у своєму науковому дослідженні виділяє такі ознаки інвестицій як:

- 1) об'єкт вкладення – об'єкти господарської діяльності або інших сфер суспільного життя (наука, культура, соціальна сфера)
- 2) цінності – матеріальні (кошти, рухоме та нерухоме майно) або нематеріальні, в тому числі об'єкти права інтелектуальної власності (інвестиційні проекти, торгова марка), вартість яких може бути виражена в грошовому еквіваленті;
- 3) мета вкладення – досягнення певного соціально-економічного ефекту, що зазвичай поєднує задоволення суспільних потреб (у нових товарах, об'єктах –

житлових, культури, освіти) та приватних інтересів інвесторів (у задоволенні господарських потреб інвестора, отриманні прибутку, створенні сприятливих умов для праці та відпочинку найманих працівників, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню прибутковості виробництва) [1, с.10].

Варто зазначити, що з прийняттям Закону України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09. 1991 р. № 1560-ХІІ почалося здійснення регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Цим Законом було встановлено нормативно-правове визначення поняття «інвестиції». Зокрема, в статті 1 встановлено, що інвестиції є «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний ефект та екологічний ефект» [2]. «Соціальний ефект» в попередньому реченні слід розуміти як благо для суспільства, виражене в економічних зростаннях в державі, а саме підвищення заробітної плати, пенсії (у зв'язку з чим підвищується платоспроможність громадян та рівень їх життя).

Податковий кодекс України нам також дає визначення інвестицій. Згідно з п.п. 14.1.81. Інвестиції - господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно [3].

Щодо визначення саме іноземних інвестицій, то Закон України «Про режим іноземного інвестування» дає наступне визначення: «всі цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [4].

Іноземні інвестиції включають потоки капіталу з однієї країни в іншу, надаючи іноземним інвесторам великі частки власності у вітчизняних компаніях та активах. Іноземні інвестиції означають, що іноземці відіграють активну роль в управлінні як частина їх інвестицій або частка акцій, досить велика, щоб іноземний

інвестор міг впливати на бізнес-стратегію. Сучасна тенденція схиляється до глобалізації, коли транснаціональні фірми інвестують у різні країни.

Міжнародний економічний сайт для вивчення інвестицій «Investopedia» зазначає, що ключовими ознаками інвестицій є:

- Під іноземними інвестиціями розуміється інвестиція у вітчизняні компанії та активи іншої країни іноземним інвестором.
- Великі транснаціональні корпорації будуть шукати нові можливості для економічного зростання, відкриваючи філії та розширюючи свої інвестиції в інші країни.
- Прямі іноземні інвестиції включають довгострокові фізичні інвестиції, здійснені компанією в іноземній країні, такі як відкриття заводів або придбання будівель.
- У непрямих іноземних інвестиціях беруть участь корпорації, фінансові установи та приватні інвестори, які купують акції іноземних компаній, що торгують на іноземній фондовій біржі.
- Комерційні позики є іншим видом іноземних інвестицій і включають банківські позики, видані вітчизняними банками підприємствам в іноземних країнах або урядам цих країн [5].

Як стверджує академік О. М. Бандурка, «інвестиції – це публічне довгострокове вкладення капіталу у фінансовій, матеріальній та нематеріальній формах з метою отримання прибутку, фінансування зростання й розвитку економіки країни, регіону, галузі чи підприємства» [6, с. 71].

За визначенням В. Б. Захожая та В. Г. Федоренка, «іноземні інвестиції являють собою всі види цінностей, які вкладаються в об'єкти інвестиційної діяльності на території тієї чи іншої країни» [7, с. 98]. Але у такому визначенні не вказано мету, з якою здійснюється інвестування.

Як стверджує С. К. Реверчук, «іноземні інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними суб'єктами господарської діяльності в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення іншого економічного ефекту» [8, с. 264].

На думку професора В. М. Косака, у визначенні поняття «іноземні інвестиції» категорія «цінності» є ширшою й об'єднує також об'єкти, не пов'язані з інвестуванням. Тому категорію «цінності» слід замінити конкретнішими об'єктами: «гроші», «цінні папери», «майнові права», тощо [9, с. 223].

Обов'язковим учасником правовідносин, пов'язаних з іноземним інвестуванням, є іноземний інвестор. Іноземними інвесторами визнаються суб'єкти - нерезиденти, які проводять інвестиційну діяльність на території України, а саме: юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншої, ніж Україна, держави; фізичні особи - іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні й не обмежені у дієздатності; іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України. Іноземні інвестори стають учасниками інвестиційних правовідносин лише за умови здійснення ними на території України інвестиційної діяльності (ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування») [4].

Суб'єкти інвестиційної діяльності можуть поєднувати функції двох і більше учасників інвестиційного процесу. Недержавні пенсійні фонди, інститути спільного інвестування, страховики та фінансові установи – юридичні особи публічного права здійснюють інвестиційну діяльність відповідно до законодавства, що визначає особливості їх діяльності.

Іноземні суб'єкти господарської діяльності в Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначаються як суб'єкти господарської діяльності, що мають постійне місцеперебування або постійне місце проживання за

межами України [10]. Крім вищезазначених, у Законі України «Про валюту і валютні операції» подано визначення поняття «нерезиденти», до яких належать: фізичні особи (іноземні громадяни, громадяни України, особи без громадянства), які мають постійне місце проживання за межами України, в тому числі ті, що тимчасово перебувають на території України; юридичні особи, суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), з місцеперебуванням за межами України, які створені й діють відповідно до законодавства іноземної держави, у тому числі юридичні особи та інші суб'єкти підприємницької діяльності за участю юридичних осіб та інших суб'єктів підприємницької діяльності України; розміщені на території України іноземні дипломатичні, консульські, торговельні та інші офіційні представництва, міжнародні організації та їхні філії, що мають імунітет і дипломатичні привілеї, а також представництва інших організацій і фірм, які не проводять підприємницької діяльності на основі законів України [11].

Необхідно пам'ятати, що до іноземних інвесторів застосовуються положення чинного законодавства України, які стосуються їх безпосередньо, а також іноземних суб'єктів господарської діяльності та нерезидентів.

Отже, підсумовуючи, визначення іноземних інвестицій можна розуміти як вкладення капіталу іноземних інвесторів у фінансових, матеріальних та нематеріальних формах (грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, тощо) в об'єкти інвестиційної діяльності з метою фінансового зростання й розвитку країни та отримання прибутку.

Щодо суб'єктів, то за українським законодавством іноземним інвестором особа визнається за наявності наступних умов: для фізичної особи-іноземця - постійного місця проживання, а для інших суб'єктів - постійного місця знаходження за межами України; здійснення зазначеними особами господарської діяльності, пов'язаної з реалізацією іноземних інвестицій у передбачених законодавством формах.

1.2. Види та форми іноземних інвестицій в Україні

Законодавець під видами іноземних інвестицій розуміє види майнових цінностей (майна), які можуть виступати іноземними інвестиціями (стаття 391 ГКУ, стаття 2 ЗУ «Про режим іноземного інвестування»).

Відповідно до статті 2 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді:

- іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України;
- валюти України — відповідно до законодавства України; будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті;
- грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;
- будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, в тому числі легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;
- прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до

законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

- інших цінностей відповідно до законодавства України [4; 12].

Законодавство передбачає певні види майна, які не можуть перебувати у власності іноземних інвесторів на праві власності, а також використовуватися ними під час інвестування на території України.

Саме Постанова Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» визначено перелік майна, що не може перебувати у власності громадян, міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав на території України.

Відповідно, до цього переліку включені:

- зброя, боєприпаси (крім мисливської зброї та боєприпасів до неї, а також спортивної зброї та боєприпасів до неї, що придбані громадськими об'єднаннями з дозволу органів внутрішніх справ), бойова і спеціальна техніка, ракетно-космічні об'єкти;
- вибухові речовини й засоби вибуху; всі детектори ракетного палива, а також спеціальні матеріали та обладнання його виробництва;
- бойові отруйні речовини
- наркотичні, психотропні, сильнодіючі отруйні лікарські засоби (за винятком отримуваних за призначенням лікаря);
- протиградні установки;
- державні еталони фізичних величин;
- спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації;
- електрошокові пристрої та спеціальні засоби, що застосовуються правоохоронними органами, крім газових пістолетів і револьверів та патронів до них, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії [13].

Ці об'єкти не можуть належати на праві власності іноземним інвесторам і вноситися ними до статутних фондів (майна) підприємств з іноземними інвестиціями, а також використовуватися при застосуванні інших форм інвестування. Спеціальний порядок набуття права власності (лише за наявності відповідного дозволу) передбачено додатком № 2 вищезазначеної Постанови Верховної Ради України для окремих видів майна (вогнепальна мисливська зброя, в тому числі нарізна; газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами слезоточивою та дратівною дії; об'єкти, що перебувають на державному обліку як пам'ятки історії та культури; радіоактивні речовини) [13].

Це також має враховуватися іноземними інвесторами при вкладенні ними інвестицій з використанням подібного майна. Іноземні інвестиції та інвестиції українських партнерів, включаючи внески до статутного фонду підприємств, оцінюються в іноземній конвертованій валюті й у валюті України за домовленістю сторін на основі цін міжнародних ринків або ринку України. Перерахування інвестиційних сум в іноземній валюті у валюту України здійснюється за офіційним курсом валюти України, визначеним Національним банком України

Вітчизняне законодавство визначає також перелік форм, у яких здійснюються іноземні інвестиції. Відповідно до статті 3 Закону України «Про режим іноземного інвестування» від 19 берез. 1996 р. № 93/96-ВР іноземні інвестиції можуть здійснюватися у наступних формах:

- часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні

засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;

- придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;

- придбання інших майнових прав;

- господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції;

- в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України [4].

Даний перелік не є вичерпним і, враховуючи постійний розвиток бізнес сфери, існуючі форми інвестиційної діяльності в Україні можуть змінюватись або доповнюватись.

Виходячи з даного переліку форми іноземного інвестування можна виділити як прямі іноземні інвестиції та портфельні.

У свою чергу, залежно від ступеня контролю над підприємством фінансові іноземні інвестиції поділяють на прямі та портфельні. Відповідно до вітчизняного законодавства «прямими вважаються інвестиції, якщо іноземна інвестиція в статутному фонді підприємства (організації) становить не менше 10 відсотків» [4].

На нашу думку, сьогодні для економіки нашої держави найбільш ефективними є прямі іноземні інвестиції. За визначеннями експертів Міжнародного валютного фонду (МВФ) «інвестиції вважаються прямими, якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх характерними ознаками є те, що інвесторові належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і коротко- та

довгострокових міжфірмових позик» [14, с. 544]. Основним критерієм є те, що такі інвестиції розширюють можливості здійснення підприємницької діяльності.

Тобто прямі іноземні інвестиції мають певні переваги над портфельними.

Прямі іноземні інвестиції:

- передбачають контроль над здійсненням підприємницької діяльності;
- інвестуються в майно, основні й оборотні засоби, ноу-хау, цінні папери тощо;
- мають довготривалий характер;
- разом з інвестиціями відбувається трансфер технологій, технічних та економічних знань;
- Мета: отримання прибутку за рахунок підприємницької діяльності;
- мають вищу рентабельність і призводять до більш помітного відтоку прибутків із країни, яка отримує інвестиції;
- безпосередньо впливають на економіку країни, яка отримує інвестиції.

Портфельні іноземні інвестиції

- впливають лише на фінансові ресурси з метою міжнародної диверсифікації;
- інвестуються лише в цінні папери;
- мають недовготривалий характер;
- за межі країни пересуваються лише фінансові ресурси;
- Мета: отримання прибутку лише на капітал;
- мають, як правило, нижчу рентабельність;
- не мають значного й довготривалого впливу на економіку країни, яка отримує інвестиції.

Спільне: у підґрунті лежить мотив отримання прибутку [15, с. 115].

Для сталого соціально-економічного розвитку регіонів України необхідно залучити достатній обсяг коштів як із внутрішніх, так і з зовнішніх джерел. Залучені інвестиції дозволяють створювати нові робочі місця, а внаслідок цього - збільшити

обсяг податкових відрахувань, що сприятливо вплине на формування додаткових джерел фінансування соціально-економічного розвитку; а також підвищити якість фізичної та «м'якої» інфраструктури; стимулювати розвиток підприємницької діяльності на вашій території та диверсифікувати її галузеву структуру, скоротити ризики, пов'язані із циклічністю галузевого розвитку.

Оскільки залучення інвестиційних ресурсів до регіону може суттєвою мірою позитивно вплинути на зміну його економічного становища, модифікувати його виробничу структуру, викликати зміни на ринках робочої сили та капіталу, йому мають приділяти ключову увагу у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Іноземні інвестиції значною мірою розглядаються як каталізатор економічного зростання в майбутньому. Іноземні інвестиції можуть здійснювати приватні особи, але це найчастіше зусилля компаній і корпорацій, що мають значні активи, які прагнуть розширити свої можливості.

У міру збільшення глобалізації все більше компаній мають філії в країнах світу. Для деяких транснаціональних корпорацій привабливим є відкриття нових виробничих та виробничих виробництв в іншій країні через можливості здешевлення виробництва та витрат на робочу силу.

Крім того, ці великі корпорації часто прагнуть вести бізнес із тими країнами, де вони будуть платити найменшу суму податків. Вони можуть зробити це, переїхавши домашній офіс або частини бізнесу в країну, яка є податковим притулком або має сприятливе податкове законодавство, спрямоване на залучення іноземних інвесторів.

Деякі з найбільш популярних країн податкового притулку, які залучають іноземних інвесторів, включають Багами, Бермуди, Монако, Люксембург, Маврикій та Кайманові острови [5].

Одним із найбільш ефективних та, за умови розумної діяльності органів влади, доступних ресурсів для регіону є Прямі іноземні інвестиції (ПІІ).

У закордонній та в українській науковій літературі є чимало тлумачень та визначень концепції «прямих іноземних інвестицій», але найпростішим та таким, що найповніше розкриває зміст цього явища, є визначення Організації економічного спів-робітництва та розвитку (ОЕСР).

ПІІ - це міжнародні інвестиції, які здійснюються транснаціональними компаніями (ТНК) в активи за кордоном і складають не менш ніж 10% статутного капіталу, що дає право приймати участь в управлінні підприємством.

Іноземні інвестиції можна класифікувати одним із двох напрямків: прямими та непрямими. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) - це фізичні інвестиції та придбання, здійснені компанією в іноземній країні, як правило, шляхом відкриття заводів та придбання будівель, машин, фабрик та іншого обладнання в іноземній країні. Ці типи інвестицій виявляють набагато більшу перевагу, оскільки вони, як правило, вважаються довгостроковими інвестиціями та сприяють зміцненню економіки іноземної країни.

У непрямих іноземних інвестиціях беруть участь корпорації, фінансові установи та приватні інвестори, які купують пакети акцій або позиції в іноземних компаніях, які торгують на іноземній фондовій біржі. Взагалі, така форма іноземних інвестицій є менш сприятливою, оскільки вітчизняна компанія може легко продати свої інвестиції дуже швидко, іноді протягом декількох днів після покупки. Цей тип інвестицій також іноді називають іноземною портфельною інвестицією (ПІІ). Непрямі інвестиції включають не лише інструменти власного капіталу, такі як акції, але також боргові інструменти, такі як облігації [5].

Можливість управління підприємством та довготерміновість, є ключовими рисами та відрізняють прямі іноземні інвестиції від портфельних, які часто не переслідують таких цілей.

Узагальнюючи та переводячи у практичну площину усі вище наведені міркування - якщо компанія, яка не є резидентом України, вкладає кошти в інвестиційні об'єкти на території України з метою проведення господарської

діяльності та управління суб'єктом господарювання, то вона є іноземним інвестором, а інвестовані нею кошти є прямими іноземними інвестиціями. В якості інвестора може також виступати і фізична особа-нерезидент України.

Портфельні інвестиції - це інвестиції, які можуть здійснюватись окремими особами, компаніями чи державними установами в іноземні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, інші цінні папери або у боргові інструменти.

Портфельні інвестиції можна визначити, як окрему категорію інструментів, які можуть досить легко перепродаватись, не є довготерміновими та не мають на меті отримання контролю за управлінням підприємством. У такому випадку, зміна інвестиційних умов у країні чи регіоні та пов'язаний із цим відтік інвестицій може викликати радикальні зрушення та серйозні проблеми «валютного голоду» в країні [16, с. 128].

У 2018 році було внесено ряд змін у законодавство України з метою спрощення порядку надходження іноземних інвестицій в економіку України. Головною подією стала відміна обов'язкової процедури державної реєстрації надходження іноземної інвестиції. За старою редакцією Закону «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції фіксувалися статутними документами суб'єкта господарювання та вносилися до Єдиного державного реєстру юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців. Відповідно до законодавчих змін запроваджується заявницький принцип державного обліку інвестицій, згідно з яким подання статистичної звітності про здійснення іноземних інвестицій буде здійснюватися самими підприємствами з іноземними інвестиціями та установами банку. Також всі існуючі привілеї, такі як звільнення від митного збору за внески майном до статутного капіталу компанії, будуть однаково застосовуватись і до всіх іноземних інвестицій.

На сьогоднішній день інформація про наявність іноземних інвестицій, їх розмір та структура є загальнодоступною, що разом із вище перерахованими змінами усуває перепони для розвитку іноземного бізнесу в Україні, а також

позитивно вплине на позиції України у рейтингу Doing Business та індексу інвестиційної привабливості (International Business Compass) [17].

1.3. Законодавство, що регулює іноземне інвестування в Україні

Законодавством, що регулює іноземне інвестування в Україні можна вважати сукупність нормативно-правових актів, які діють в межах території України та регулюють інвестиційні відносини. Таким чином, такі нормативно-правові акти виступають своєрідними правилами для міжнародних інвесторів, які здійснюють свою діяльність на території України.

Найдієвішими інструментами підтримки інвестиційної політики держави є правове забезпечення інвестиційної діяльності, створення та регулювання сприятливого правового механізму для суб'єктів інвестиційної діяльності.

Найголовнішою функцією держави в цьому процесі є створення дієвої правової основи регулювання інвестиційної діяльності. Під правовою основою ми розуміємо чітку систему норм, які регулюють цей вид правовідносин, і контроль за їх виконанням, а це означає, що принципи законності та верховенства права мають бути втілені задля того, щоб суб'єктам цих відносин був гарантований захист їх прав та інтересів [16, с. 128].

На сьогодні в Україні створена основа нормативної бази, яка регулює інвестиційну діяльність іноземних інвесторів і механізм їх залучення. Структура законодавчих актів в сфері інвестування визначає підпорядкованість одних норм іншим. Конституція України є основним нормативним актом і має найвищу юридичну силу. Відповідно до Конституції, в Україні визнається та діє принцип верховенства права. Усі Закони України приймаються відповідно до Конституції та її принципів. Як основний Закон України Конституція своїми положеннями закріплює основу усього законодавства про інвестиційну діяльність. Такими положеннями є стаття 13, яка встановлює, що держава забезпечує захист прав усіх

суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом. Стаття 41 визначає, що кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 42 встановлює право на підприємницьку діяльність. Також положення, які встановлюють основні засади законодавчого регулювання у сфері економіки (статті 5, 7-9, 91), тощо [18].

Важливим інструментом в регулюванні інвестиційної діяльності є акти органів центральної виконавчої влади і місцевого самоврядування. Такі акти видаються в різних формах: рішення, накази, постанови, роз'яснення, розпорядження.

На національному рівні в 1991 році було прийнято Закон України «Про інвестиційну діяльність», який є основним у даному виді правовідносин. Цей Закон містить загальні засади державного регулювання інвестиційної діяльності. Із виникненням цього акту почалося формування таких понять, як пільгові умови для інвесторів, надання податкової, амортизаційної, кредитної допомоги в державному регулюванні інвестиційної діяльності, надання державної фінансової допомоги та страхового захисту інвестицій. Формування нормативної бази обумовлює розвиток інвестиційної політики держави, тому з прийняттям таких законів наша держава починає розвивати цей напрямок, розробляє стратегії [2].

Окрім цього, Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI є спеціальним Законом, який закріплює такі важливі речі як гарантії у разі зміни законодавства, правовий режим інвестиційної діяльності та особливості регулювання іноземних інвестицій у вільних економічних зонах [4]. Також певні положення, в тому числі і поняття «Іноземні інвестиції» закріплюються в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Статті 390-399 Господарського кодексу України регулюють особливості режиму іноземних інвестицій на території України. В Господарському кодексі визначаються форми здійснення іноземних інвестицій, вказано, що заборона або

обмеження будь-яких форм здійснення іноземних інвестицій може провадитися лише законом. Вказуються також такі поняття, як оцінка іноземних інвестицій, та їх гарантії здійснення [12].

Стаття 28 Закону України «Про місцеве самоврядування» від 21.05.1997 № 280/97-ВР закріплює делеговані повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад зі сприяння здійсненню інвестиційної діяльності на відповідній території [19].

Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо підвищення ефективності діяльності Консультативної ради з питань іноземних інвестицій в Україні» від 11 квіт. 2005 № 625/2005 було затверджено з метою вдосконалення інвестиційного клімату, ліквідації перешкод та активізації іноземного інвестування в Україні [20].

Також Міністерством економічного розвитку і торгівлі були розроблені доповнення та пропозиції в цьому напрямі. Згідно такими пропозиціями та доповненнями, основними перспективними напрямки для залучення іноземних інвестицій в нашій державі мають машинобудування, авіа- та суднобудівна галузі. Найбільшу інвестиційну привабливість у промисловому секторі нашої держави сьогодні мають підприємства металургії, машинобудування, оброблення металу та хімічної промисловості.

З метою покращання інвестиційного іміджу в Україні розроблено програму та затверджено План заходів щодо виконання програми «Інвестиційний імідж України» [21]. Нажаль, такі цілі не були досягнуті і на сьогоднішній день, хоча за дати прийняття цієї програми пройшло вже більше 14 років. Цілі програми вдало дублюють в Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», якою передбачено необхідність захисту права власності, запровадження стимулювання механізмів інвестиційної діяльності, захист економічної конкуренція задля залучення інвестицій і розвитку нашої держави. На жаль, з прийняттям кожної такої стратегії

інформація лише повторюється з певними змінами, а зміни на практиці не відбуваються [22].

Закон України «Про підготовку та реалізацію проектів за принципом «Єдиного вікна» закріплює потенційні можливості щодо збільшення інвестицій [23].

Зараз створено та діють нормативні акти, які регулюють сторони інвестиційної діяльності, але, разом із тим, ці акти визначають багато процедур, які своєю тривалістю затримують процес надходження інвестицій, і, таким чином, формують антипозитивний інвестиційний клімат в Україні.

В інвестиційній діяльності дуже важливим є їх державне регулювання, а державне регулювання безпосередньо залежить від законодавства в цій сфері. Оскільки стабільне законодавство є одним із вирішальних засобів для інвестора, то найголовніше для нашої держави – встановити в законодавстві такий порядок дій та забезпечити його виконання, щоб переконати іноземних інвесторів вкладати кошти саме в нашу промисловість. Найважливіше для інвестора – отримання прибутку, і саме тому з нестабільною економікою і політичною ситуацією в короткій перспективі інвестор може вкласти кошти, при цьому ризикуючи. Запорука економічного зростання держави – саме довгострокові інвестиції, які забезпечують державу й дають економічні, соціальні ефекти для населення й національної економіки в цілому.

Для цього в інвестиційному законодавстві визначені інструменти державного регулювання, застосування яких дає змогу спрямовувати потоки іноземного інвестування у пріоритетні для вітчизняної економіки галузі, стимулювати чи стримувати реалізацію того чи іншого проекту, роблячи його більш або менш прибутковим.

В нашій державі, в основному, використовуються такі ж інструменти державного регулювання іноземного інвестування, як і у більшості країн, а саме:

- надання інвесторам податкових та митних пільг, дотацій, субсидій та субвенцій;
- надання державних і місцевих гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єкта господарювання;
- ліцензування деяких видів господарської діяльності;
- встановлення у деяких випадках державних фіксованих та регульованих цін і тарифів;
- використання механізму державно-приватного партнерства та інше.

Невід'ємною частиною національного законодавства є й міжнародні дво- та багатосторонні міждержавні Угоди та Конвенції, ратифіковані Україною. Такі документи укладаються з метою належного забезпечення національних інтересів та здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики нашої держави. Такі ратифіковані міжнародні Угоди діють на всій території України та мають обов'язковий характер. Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору [24].

Серед міжнародного законодавства слід виділити:

- Конвенцію про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 року яку було ратифіковано у березні 2000 року, що надало іноземним інвесторам можливість захищати свої права в Міжнародному центрі з врегулювання інвестиційних спорів у Вашингтоні (США) [25].
- Сеульською конвенцією про заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (Multilateral Investment Guarantee Agency) від 11.10.1985 року,

яка фактично запровадила міжнародну систему страхування іноземних інвестицій від політичних ризиків. Завдання Агентства - стимулювати потік інвестицій впродуктивних цілях між країнами-членами і особливо вкраїни, що розвиваються, доповнюючи таким чином діяльність Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації та інших міжнародних фінансових установ розвитку. Для досягнення цієї мети Агентство: а) надає гарантії, включаючи спільне і повторне страхування від некомерційних ризиків щодо інвестицій, здійснюваних в будь-якій країні-члені з інших країн-членів; б) проводить відповідну додаткову діяльність посприяння потоку інвестицій в країни, що розвиваються-члені між ними; в) користується такими іншими додатковими повноваженнями, які можуть знадобитися для досягнення цієї мети [26].

- У межах СНД укладено багатосторонню Угоду про співробітництво у галузі інвестиційної діяльності (1993 рік), завдяки якій Сторони співробітничать у розробці та здійсненні інвестиційної політики стосовно своїх суб'єктів господарювання, а також суб'єктів господарювання держав, що не є учасниками цієї Угоди, і міжнародних організацій з метою забезпечення взаємного захисту інтересів Сторін у цій галузі [27].

- Конвенція про захист прав інвестора (1997 рік). Ця Конвенція визначає правові засади здійснення різних видів інвестицій, зареєстрованих на території Сторін, і гарантії прав інвесторів на здійснення інвестицій та одержувані від них доходи. Норми і правила, визначені цією Конвенцією, застосовуються в разі, коли в процесі інвестування беруть участь суб'єкти правовідносин двох і більше держав. Регулювання питань, пов'язаних з діяльністю інвестора і захистом його прав, здійснюється уповноваженими державними органами країни-реципієнта [28].

- Стаття 1 Протоколу №1 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод закріплює, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном, ніхто не може бути позбавлений своєї

власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права [29].

Практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) підтверджує, що Конвенцією захищається не лише право на майно, а й правомірні очікування (legitimate expectations) набути майно в майбутньому чи майнове право.

У рішенні від 12 липня 2001 року у справі Prince Hans-Adam of Lichtenstein II проти Німеччини ЄСПЛ нагадує, що згідно з усталеною практикою органів Конвенції майно може являти собою існуюче майно або засоби, включаючи право вимоги, відповідно до якого заявник може стверджувати, що він має принаймні «законне сподівання» стосовно ефективного здійснення права власності. Водночас у рішенні від 2 березня 2005 року у справі Von Maltzan and Others v. Germany ЄСПЛ наголосив: «слід відрізнити просто очікування, хоч і з розумінням, що такі очікування можуть мати місце, і правомірні очікування, які мають мати більш конкретну природу і базуватися на положеннях законодавства чи національної судової практики» [30].

Стаття 13 Конвенції гарантує, що «кожен, чий права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження» [31].

РОЗДІЛ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ

2.1. Гарантії іноземних інвестицій та їх правовий захист

Для залучення інвесторів в Україні запроваджено низку законодавчих стимулів, наприклад зелений тариф, операції з давальницькою сировиною, переваги для IT-фахівців тощо. Економіка України поступово лібералізується, пропонуючи одні з найвигідніших умов для здійснення інвестицій.

До галузей, які показали найбільш стрімке зростання протягом останніх років, а отже, є найбільш цікавими для інвесторів, належать галузь інформаційних технологій (IT-галузь), сільське господарство, автомобільна промисловість, переробна промисловість та відновлювана енергетика.

В Україні відбуваються позитивні зміни, і зараз проводяться широкомасштабні реформи, які полегшать країні ведення бізнесу. Тепер бізнес можна зареєструвати лише за кілька днів. Більше того, у 2016 році реєстрацію бізнесу було спрощено завдяки відкриттю сервісного центру, що надає широкий спектр послуг - реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та нерухомості.

Важливими статутними документами, що регулюють статус іноземних інвестицій в Україні, є Закон України «Про інвестиційну діяльність», Закон України «Про захист іноземних інвестицій», Закон України «Про режим іноземних інвестицій», Положення НБУ № 280 Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну [32].

Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» Україна гарантує захист іноземних інвестицій та нерухомості на недискримінаційній основі

всім суб'єктам, які здійснюють інвестиційну діяльність, незалежно від їх правової форми та форми власності [2].

Створюючи бізнес в Україні, іноземні інвестори можуть вибирати з широкого кола міжнародно визнаних бізнес-структур, таких як товариства з обмеженою відповідальністю, акціонерні товариства, представництва іноземних юридичних осіб, спільні підприємства та індивідуальні підприємці. Вибір правильної правової форми слід робити залежно від конкретної ситуації та потреб бізнесу інвестора.

Для іноземних громадян, які бажають інвестувати в Україну, є цілий ряд варіантів, зокрема:

- відкриття інвестиційного рахунку в одному з українських банків та здійснення переказу іноземної валюти на нього з-за кордону;
- здійснення прямого переказу іноземних коштів на поточний рахунок громадянина України з-за кордону;
- продаж іноземної валюти, зарахованої на інвестиційний рахунок, та перерахування виручки від продажу іноземної валюти в гривнях на інвестиційний рахунок з метою здійснення іноземної інвестиції;
- інші варіанти, передбачені Положенням НБУ [32].

Іноземні громадяни, які бажають проживати, працювати або наймати працівників в Україні, повинні отримати дозвіл на роботу або дозвіл на тимчасове проживання.

Залучення іноземних інвестицій у національну економіку важко досягти без встановлення державою системи гарантій для іноземних інвесторів. Законодавством України (ст. 396, 397 ГК, статті 8-12 Закону «Про режим іноземного інвестування») передбачені такі гарантії:

- гарантії відшкодування збитків інвесторам завданих їм у разі прийняття державними або іншими органами актів, що порушують права інвесторів (абз. 3 п. 2 ст. 18 Закону України «Про інвестиційну діяльність»): а) на вимогу іноземного

інвестора застосовуються державні гарантії захисту іноземних інвестицій, чинні на момент їх вкладення, якщо в подальшому спеціальним законодавством України про іноземні інвестиції ці гарантії змінюються (таке право має реалізовуватися протягом 10 років з дня набрання чинності закону про внесення подібних змін, проте не поширюється на питання оподаткування відповідно до Закону від 16.07.2000 року «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження») [33]; б) до прав і обов'язків сторін, визначених угодою про розподіл продукції, протягом строку її дії застосовується законодавство України, чинне на момент її укладення (ця гарантія не стосується питань оборони, національної безпеки, забезпечення громадського порядку, охорони довкілля) [4; 12];

- гарантії щодо примусового вилучення: встановлена заборона націоналізації іноземних інвестицій, а також їх реквізиції (за винятком випадків реквізиції для здійснення рятівних заходів у разі стихійного лиха, аварій, епідемій, епізоотій, що проводиться на підставі рішень органів, уповноважених на це Кабінетом Міністрів України, і повинна супроводжуватися швидкою, негайною і ефективною компенсацією іноземному інвесторові завданих йому збитків - на основі поточних ринкових цін та/або обґрунтованої оцінки, підтвердженої аудитором або аудиторською фірмою) [4; 12];

- гарантії компенсації та відшкодування збитків інвесторам завданих їм незаконними діями чи бездіяльністю органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб (пункти 5, 6, 7 ст. 397 ГК України, ст. 10 Закону України «Про режим іноземного інвестування»). Згідно з п. 5 ст. 397 ГК України іноземні інвестори мають право вимагати відшкодування збитків, завданих їм незаконними діями чи бездіяльністю органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб. Збитки іноземних інвесторів повинні бути відшкодовані за поточними ринковими цінами або на основі обґрунтованих оцінок,

підтверджених незалежним аудитором (аудиторською організацією). Пункт 6 ст. 397 ГК України передбачає, що компенсація, яка виплачується іноземному інвестору в порядку відшкодування збитків, повинна бути адекватною, ефективною та визначеною на момент виконання рішення про відшкодування збитків. Сума компенсації за цим рішенням має бути негайно виплачена у валюті, в якій були здійснені інвестиції, чи в іншій прийнятній для іноземного інвестора валюті відповідно до валютного законодавства. Законом може бути передбачено нарахування відсотків на суму компенсації. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестори мають право на відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду і моральну шкоду, завданих їм внаслідок дій, бездіяльності або неналежного виконання державними органами України чи їх посадовими особами передбачених законодавством обов'язків щодо іноземного інвестора або підприємства з іноземними інвестиціями, відповідно до законодавства України [34, с. 320];

- гарантії при припиненні інвестиційної діяльності (ст. 399 ГК України, ст. 11 Закону України «Про режим іноземного інвестування»). Згідно зі ст. 399 ГК України у разі припинення інвестиційної діяльності на території України іноземний інвестор має право на повернення своїх інвестицій не пізніше шести місяців після припинення цієї діяльності, а також доходів за цими інвестиціями у грошовій або товарній формі, якщо інше не встановлено законом або угодою сторін. Стаття 11 Закону України «Про режим іноземного інвестування» передбачає, що у разі припинення інвестиційної діяльності іноземний інвестор має право на повернення не пізніше шести місяців з дня припинення цієї діяльності своїх інвестицій у натуральній формі або у валюті інвестування в сумі фактичного внеску (з урахуванням можливого зменшення статутного капіталу) без сплати мита, а також доходів з цих інвестицій у грошовій чи товарній формі за реальною ринковою вартістю на момент припинення інвестиційної діяльності, якщо інше не встановлено законодавством або міжнародними договорами України [4; 12].

- гарантії переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій: іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій відповідно до Положення про порядок іноземного інвестування в Україну, затв. постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 280. Згідно зі ст. 398 ГК України іноземним інвесторам після сплати ними податків, зборів (обов'язкових платежів) гарантується безперешкодний негайний переказ за кордон їхніх доходів, прибутків та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах від здійснення інвестицій. Порядок переказу за кордон зазначених коштів встановлюється Національним банком України. Дохід іноземного інвестора або інші кошти, одержані в Україні у гривнях або іноземній валюті від здійснення інвестицій, можуть реінвестуватися в Україні в порядку, встановленому законодавством. Стаття 4 Закону України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» встановлює, що іноземним інвесторам гарантується перерахування за кордон їхніх прибутків та інших сум, як у карбованцях, так і в іноземній валюті, що отримані на законних підставах. Відповідно до ст. 12 Закону України «Про режим іноземного інвестування» іноземним інвесторам після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів гарантується безперешкодний і негайний переказ за кордон їхніх прибутків, доходів та інших коштів в іноземній валюті, одержаних на законних підставах внаслідок здійснення іноземних інвестицій. Порядок переказу за кордон прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій, визначається Національним банком України [34, с. 320; 35].

Згідно зі статистикою НБУ, так як з 2020 року до Національного банку України передано повноваження від Держстату щодо публікації статистики прямих іноземних інвестицій (далі ПІІ), їх обсяги станом на кінець 2019 року:

- в Україну несуттєво збільшилися – з 48.9 до 51.4 млрд дол. США;
- з України значно зменшилися – з 8 до 3.5 млрд дол. США [36].

Прямі інвестиції за країнами станом на кінець 2019 року у відсотковому значенні до загального обсягу:

- 1) Кіпр – \$761 млн;
- 2) Нідерланди – \$438 млн;
- 3) Російська Федерація – \$220 млн;
- 4) Швейцарія – \$133 млн;
- 5) Німеччина - \$89.9 млн.

Основні сфери іноземного інвестування в Україну:

- Промисловість – 32.9 %;
- Оптова та роздрібна торгівля – 16.2 %;
- Фінансову та страхову діяльність – 12.9%;
- Операції з нерухомістю – 12.9%;
- Професійна, наукова та технічна діяльність – 6.5%.

У 2019 році в сферу інформації та телекомунікації було інвестовано 22 мільйони доларів, а за весь період - 2,2 мільярда доларів, або 6,5% від загального обсягу ПІІ.

Загальна сума прямих іноземних інвестицій з початку року становить \$1,81 млрд [37].

Інвестиційна привабливість регіонів України є нерівномірною. Найбільші інвестиції кожного року отримують місто Київ, Київська, Дніпропетровська, Харківська області. Це розподілення найбільших інвестицій саме в визначене коло регіонів сприяє розвитку лише цих регіонів, що є негативним явищем для інших регіонів.

Для збільшення обсягу залучення іноземних інвестицій та підвищення конкурентоспроможності Україні потрібно поліпшувати інвестиційний клімат та інвестиційну привабливість.

Проаналізувати інвестиційний клімат в Україні можна завдяки міжнародним рейтингам. Так, світовий економічний форум опублікував в січні 2018 року рейтинг «Global Competitiveness Index 2017–2018 Rankings» [38], де Україна зайняла 81-е місце за Таджикистаном та Бразилією, перед Бутаном та Тринідадом і Тобаго серед 148 країн, а у 2019 році Україна у цьому ж рейтингу зайняла вже 85 місце, розташувавшись перед Молдовою та Тунісом [39]. Інвестиційна привабливість України з 2018 року покращилась: Україна за рік піднялася на 3 позиції і займає 131 місце в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу BDO International Business Compass (IBC) за 2018 рік.

Також за даними дослідження Україна посіла 82 місце у рейтингу індексу використання ресурсів.

Про це йдеться у повідомленні компанії BDO в Україні за результатами сьомого видання дослідження IBC, який випускається спільно компанією BDO та Гамбурзьким інститутом світової економіки (HWWI) [40].

Зростання позиції України у загальному рейтингу IBC відбулось після минулорічного падіння і свідчить про позитивні зміни в економічному та соціальному розвитку країни [41]. Згідно з Corruption Perceptions Index 2019, Україна визначена як країна з високим індексом корупції (індекс 30), посівши 132-ге місце зі 183-ти на рівні з Джибуті, Азербайджаном та Киргизстаном. Індекс сприйняття корупції вимірює рівні сприйняття корупції в державному секторі за шкалою від 0 (дуже високий рівень корупції) до 100 (дуже чистий) [42].

В Україні здійснюються реформи, завдяки яким Україна розвивається для залучення інвестицій. Такі реформи здійснюються у різних сферах.

Створена антикорупційна інфраструктура:

- Антикорупційний суд

- Національне антикорупційне бюро
- Спеціальна антикорупційна прокуратура
- Національне агентство з питань запобігання корупції
- Національне агентство України з пошуку, відстеження та управління активами

Завдяки заходам, що вживаються з 2015 року для запобігання корупції на газовому ринку, державних закупівель, автоматичного відшкодування ПДВ та доступу до даних, українська казна щорічно економить близько 6 мільярдів доларів, або 6% ВВП.

Проводяться реформи щодо децентралізації. Реформи децентралізації українського уряду почали трансформувати регіони України, підвищуючи їх інвестиційну конкурентоспроможність та привабливість.

Як результат, бюджети місцевих органів влади в Україні майже подвоїлись за чотири роки між 2015 та 2018 роками.

До децентралізації економічний та адміністративний контроль над країною був зосереджений в руках центрального уряду.

Сьогодні муніципалітети, міста та регіони несуть безпосередню відповідальність за їх розвиток, оскільки 60% надходжень податків залишаються в населених пунктах.

Сфера енергетики. Енергетичний сектор України глибоко трансформувався та лібералізувався з 2014 року. Уряд ліквідував незаконні схеми, що призвело до переходу від великого бюджетного дефіциту до здорового прибутку від державної газової компанії «Нафтогаз». Також проводяться кроки щодо активізації внутрішнього видобутку енергії в Україні та збільшення видобутку газу в рамках зусиль, спрямованих на зменшення залежності країни від поставок енергії з Росії - залежності, яка раніше робила Україну особливо вразливою до шантажу з боку Росії.

У 2018 році уряд скасував суперечливий та непрозорий механізм видачі спеціальних дозволів на користування надрами. Натомість була запроваджена практика відкритих аукціонів з надання ліцензій на видобуток природних ресурсів, що забезпечує унікальні можливості для збільшення видобутку нафти та газу в Україні.

У 2014 році Національний банк України (НБУ) розпочав масштабну кампанію «очищення» банківського сектору, в результаті якої було закрито понад 100 банків. Результати вже очевидні - у 2019 році українські банки спільно отримали 2,3 млрд. Дол.

В Україні набув чинності новий закон про валюту, який ознаменував початок найбільш радикального перегляду валютного регулювання за останні чверть століття.

Нові правила продовжують напрямом НБУ на лібералізацію валюти, що включає спрощення відкриття, використання та закриття рахунків, а також зміни в процедурі отримання позик нерезидентами.

Під час недавньої хвилі лібералізації валюти НБУ скасував вимогу щодо обов'язкового продажу доходів в іноземній валюті та всі обмеження на репатріацію дивідендів.

Дерегуляція та легкість ведення бізнесу. У 2014 році було розпочато амбіційну програму дерегуляції, спрямовану на досягнення відповідності нормативним актам та зближення зі стандартами Європейського Союзу та найкращими світовими практиками. Реформи позитивно вплинули на ділове середовище у ключових галузях, включаючи сільське господарство, телекомунікації, інфраструктуру, будівництво, оподаткування, а також державні митні процедури, санітарний та ветеринарний контроль.

Регулярні щоквартальні засідання з питань дерегуляції уряду, часто включаючи внески приватного сектору, призвели до скасування понад 1300 застарілих нормативних актів.

Ключові досягнення регуляторної реформи:

- Реформа податкової адміністрації (система автоматичного повернення ПДВ, електронний кабінет для адміністрування податків тощо)
- Спрощена процедура відкриття та функціонування представництв іноземних компаній
- Спрощена процедура митного оформлення товарів у морських та річкових портах
- Запуск прозорих електронних продажів спеціальних дозволів на видобуток нафти та газу
- Відкритий доступ до геологічної інформації
- Підхід, заснований на оцінці ризику, до державного нагляду за бізнесом
- Нові сучасні правила будівництва
- З 2018 року портові збори знижені на 20%

Нещодавно Верховна Рада України після багатьох років мораторію на продаж сільськогосподарської землі в Україні прийняла Закон, завдяки якому запрацює ринок землі. Україна скасувала мораторій на сільськогосподарські землі, і відкриття ринку сільськогосподарських угідь починається з 1 липня 2021 року [43].

В останні роки інвестори стикалися з проблемою, пов'язаною з відчуженням та пошкодженням майна в непідконтрольних уряду районах України. Наприклад, у 2017 році ряд страхових компаній відмовились виплачувати компенсації страхувальникам (у тому числі іноземним) за пошкоджене майно в зонах АТО, посилаючись на відсутність страхування від військових операцій у відповідних контрактах. Через неможливість розрахунку таких збитків приватні страховики не бажають покривати некомерційні ризики. Одним із можливих рішень для мінімізації некомерційних ризиків може бути надання державної підтримки

інвесторам у формі страхування від ризиків (створення незалежних страхових компаній), які не покриваються приватними страховими компаніями [44].

Способами захисту своїх прав можна визначити подання відповідної заяви до:

- національного господарського суду;
- третейського суду (за винятком, коли стороною є органи та установи державної влади);
- Міжнародного центру з вирішення інвестиційних спорів. Відповідно до прийнятого в 1978 році Додаткового протоколу до Вашингтонської конвенції 1965 року сторони мають право на звернення до центру і у випадках, якщо одна із сторін - держава, яка не є учасником конвенції [45];
- Інші постійно діючі міжнародні судові інстанції за вибором сторін.

Практика показує, що в процесі захисту іноземних інвестицій держава укладає двосторонні інвестиційні договори. Двосторонній інвестиційний договір (далі - ДІД) - це угода, що встановлює умови приватних інвестицій, укладених фізичними та юридичними особами однієї держави на території іншої держави.

Більшість ДІД надають інвестиціям, здійсненим інвестором однієї договірної держави на території іншої, ряд гарантій, які, як правило, включають справедливий та рівний режим, захист від експропріації, повний захист та безпеку.

Відмінною рисою багатьох ДІД є те, що вони дозволяють застосовувати механізм альтернативного вирішення спорів, за допомогою якого інвестор, права якого згідно з ДІД були порушені, міг мати право вирішувати спір у міжнародному арбітражі, часто в ICSID (Міжнародний центр для вирішення інвестиційних суперечок), а не звертатися із заявою про захист до національних судів приймаючої держави.

Це провадження називається врегулюванням спору між інвестором та державою. Україна підписала Конвенцію «Про врегулювання інвестиційних суперечок між державами та громадянами інших держав» 1965 року (ICSID), яка також передбачає процедуру проведення інвестиційного арбітражу. Україна уклала

двосторонні інвестиційні договори з понад 70 країнами (більшість із них мають погоджене положення про арбітраж) [25].

Відповідно до норм українського інвестиційного законодавства, суперечки між іноземними інвесторами та державою щодо державного регулювання іноземних інвестицій та діяльності підприємств з іноземними інвестиціями підлягають розгляду в судах України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, до яких Україна належить партія. Усі інші суперечки підлягають перегляду судами України або за домовленістю сторін - арбітражу. Одним з основних правових інструментів захисту прав іноземних інвестицій є інвестиційний арбітраж.

Україна бере активну участь в арбітражах між державою-інвестором як держава-відповідач, так і через своїх інвесторів.

Більшість українських інвестиційних договорів передбачають право звернення до МЦВІС та спеціального трибуналу, створеного відповідно до правил UNCITRAL. Деякі договори також дозволяють інвесторам подавати арбітражні вимоги через Арбітражний суд Міжнародної торгової палати.

Вирішальним фактором для будь-якого інвестора з потенційним позовом щодо ДІД, який слід розглянути, є юрисдикція трибуналу, створеного для розгляду позову. Якщо суд визначить, що він не має належної юрисдикції, він відхилить позов. Питання юрисдикції будуть розглядатися більш широко в майбутньому консультативному центрі. Крім того, одне особливо важливе юрисдикційне питання також має значення для вибору арбітражного форуму.

Однією з основних проблем, з якою може зіткнутися інвестор, є виконання рішення арбітражу та стягнення присуджених активів.

Якщо держава відмовляється добровільно компенсувати суму за рішенням арбітражу, інвестор повинен визнати та забезпечити виконання рішення арбітражу в Україні відповідно до цивільних процесуальних норм та Конвенції ООН про

визнання та виконання іноземних арбітражних рішень 1958 року (Вашингтонська конвенція).

Українське законодавство не розділяє процедуру визнання та виконання рішень комерційного арбітражу та арбітражних рішень.

Слід зазначити, що існує спеціальний Порядок, який називається «Затвердження Порядку використання коштів державного бюджету, виділених для здійснення платежів, пов'язаних із виконанням рішень, прийнятих іноземними юрисдикційними органами», затверджених постановою Кабінету Міністрів України.

Цей Порядок встановлює правила здійснення розрахунків за рішеннями міжнародного арбітражу, що здійснюється в юрисдикції, погодженій Україною в міжнародному договорі, який був належним чином підписаний Україною [46].

Арбітражні рішення МЦВІС підлягають автоматичному визнанню договірними сторонами. Таким чином, інвестор, який має засвідчену копію рішення МЦВІС, має право вимагати виконання рішення в будь-якій Договірній Державі. Арбітражні рішення, що виконуються згідно з Вашингтонською конвенцією, не мають такого спрощеного способу. Національні суди України можуть відмовити у виконанні арбітражних рішень за спеціально обмеженими підставами (відповідно до статті V Вашингтонської конвенції), таких як «в цілях державної політики».

У разі інвестиційного спору одним із найефективніших правових інструментів правового захисту є інвестиційний арбітраж. Іноземний інвестор має право подати заяву до арбітражу відповідно до Конвенції ДІД або МЦВІС з метою повернення порушених прав. Однак, якщо держава, що програла, відмовляється виплатити присуджену суму грошей, інвестори повинні звернутися до національних судів з метою визнання та виконання рішення про інвестиційний арбітраж [47].

Щодо захисту своїх прав як інвестора слушно відмітив Хрімлі О.Г., про те, що по-перше, третейський розгляд є законодавчо-договірною формою захисту прав

інвесторів у сфері господарювання, порядок застосування якої закріплено законодавством України, але застосовується вона тільки у тому випадку, якщо це передбачено домовленістю сторін; по-друге, доцільно в законодавстві України чітко відобразити, що міжнародний комерційний арбітраж і третейський суд є різновидами третейського розгляду як законодавчо-договірної форми захисту прав інвесторів у сфері господарювання; по-третє, потрібно закріпити в законодавстві норму, в статті 55 Закону України «Про третейські суди» слід встановити обов'язковість виконання рішень третейських судів для повноцінного виділення цього органу як важливого в сфері захисту прав інвесторів [48, с. 101].

Необхідно посилити гарантії інвесторам шляхом забезпечення прозорості приватизаційних процесів, розширити практику надання цільових кредитів для реалізації інвестиційних проектів, прискорення ухвалення законодавчих актів. Саме рішучою дією ВРУ було прийняття за основу законопроекту № 2763 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій» від 10 травня 2016 р. Даним законопроектом передбачається спрощення порядку залучення іноземних інвестицій в Україну в частині їх державного обліку [49]. Очікується, що прийняття зазначеного законопроекту наблизить законодавство України до стандартів Європейського Союзу, спростить порядок залучення іноземних інвестицій, а отже, сприятиме відновленню економіки України.

Задоволення постійно зростаючих потреб вітчизняного суспільства та іноземних суб'єктів потребує пошуку нових підходів до форм і методів забезпечення. У сучасних умовах надзвичайно важливим постає питання формування ефективного підприємницького середовища, яке враховувало би вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на національну економіку, що дасть змогу побудувати оптимальну стратегію розвитку вітчизняного виробництва.

Безперечним є той факт, що одним з основних чинників, який сприяє розвитку іноземного інвестування, є державне регулювання інвестиційної діяльності.

Проблематика національного регулювання іноземного інвестування була й залишається ключовою з точки зору створення сприятливого інвестиційного клімату, а також забезпечення ефективності функціонування капіталу. Необхідна радикальна перебудова інвестиційної політики, оскільки зменшення ролі держави в цьому процесі не було компенсовано можливостями ринкової самоорганізації інвестиційних процесів з урахуванням діючого ринкового механізму, необхідне відновлення державних регулюючих, стимулюючих, контролюючих та інформаційних функцій в інвестиційній сфері, адже стратегічна мета України – увійти повноправним членом у світовий економічний простір, ефективно реалізувавши пріоритетні завдання державної політики, головними з яких є: інтенсифікація виробництва за рахунок глибокої технологічної модернізації, масштабне залучення іноземних інвестицій, розвиток зовнішньоекономічних відносин [50, с. 80].

Для вирішення проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України необхідно здійснити відповідні заходи, які сприяли б розвитку інвестиційного процесу й сталому економічному зростанню.

Світова фінансова криза 2008-2009 років та російська військова агресія проти України кілька років по тому значно погіршили очікування інвесторів щодо подальших перспектив інвестування та фізичної безпеки активів у країні, тоді як подальші корективи призвели до зменшення доходів і навіть втечі капіталу в деякі моменти.

Україна може стати потенційно привабливою лише завдяки ефективному впровадженню економічних та адміністративних реформ, дерегулюванню, боротьбі з корупцією, вдосконаленню законодавства та практиці правозастосування в поєднанні із зусиллями, спрямованими на залучення іноземних інвесторів.

Залучення іноземних інвестицій є процесом, що знаходиться під впливом великої кількості різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів. Вони, у свою чергу, визначають та формують обсяги інвестиційних ресурсів, які підвищують

рівень економічного зростання держави. З метою забезпечення координації зазначеного процесу відповідно до державних стратегічних цілей та пріоритетів розвитку держави використовують відповідні механізми державного регулювання інвестиційної діяльності. Отже, багатогранність та комплексність державного регулювання зумовлює подальшу необхідність наукового дослідження механізмів державного регулювання інвестиційної діяльності [51, с. 193].

Серед основних мотивів, якими керуються іноземні інвестори, вкладаючи кошти в тій чи іншій країні слід зазначити:

- врахування політики уряду приймаючої країни;
- врахування природно географічних умов приймаючої країни;
- прагнення отримати більш високі норми прибутку;
- розподіл та перерозподіл виробництва товарів між зарубіжними філіями залежно від відмінностей господарської кон'юнктури окремих країн;
- підведення інвестиційної бази під різноманітні схеми міжнародної спеціалізації та кооперування ,які комплексно вирішують задачі по розміщенню і взаємодоповненню галузей;
 - доступ до технічних і технологічних новинок, мистецтва організації управління, торгових марок і знаків.
 - стабільність прибутку за рахунок гри на відмінностях у господарській кон'юнктурі окремих галузей і країн, валютного і податкового законодавства;
 - врахування соціального клімату в державах, які приймають інвестиції, стабільність їх політичних режимів [52, с. 24].

2.2. Перспективи розвитку правового регулювання іноземних інвестицій

Розвиток будь-якої держави невід’ємно пов’язаний із грамотною інвестиційною політикою, яка сприяє притоку капіталу від якого залежить зростання економічної системи цивілізованої країни.

Одним із засобів досягнення економікою України підвищення показників є поліпшення її інвестиційного клімату, який, окрім політичної, макроекономічної та фінансової стабільності, також визначається прогнозованістю змін у законодавстві. Однак на практиці політична та зовнішньоекономічна невизначеність у країні створюють некомерційні, неочікувані та непрогнозовані ризики для іноземного капіталу внаслідок частоті зміни законодавства, прийняття подекуди непрогнозованих, необґрунтованих та економічно неграмотних доповнень до нормативних актів, що дезорієнтує іноземного інвестора і погіршує інвестиційний клімат України [53, с. 34].

Слід зауважити, що сучасна вітчизняна державна політика в сфері залучення прямих іноземних інвестицій характеризується відсутністю контролю за частками залучених інвестицій в розрізі сфер економічної діяльності, законодавчо встановленого переліку стратегічних галузей, безпечних порогів участі в них іноземного капіталу та відповідного механізму здійснення оцінки такої участі на передінвестиційному етапі. Відсутність стратегії вітчизняної інвестиційної політики та ефективних механізмів регулювання допуску іноземного капіталу призвели до його стихійного розподілу в різних сферах української економіки.

З метою гармонізації українського інвестиційного законодавства та його адаптації до норм міжнародного права необхідно ретельно переглянути правила доступу іноземних інвестицій та врахувати в державній інвестиційній політиці успішний світовий досвід іноземного інвестування.

Так, у США значний приплив іноземних інвестицій в економіку країни зумовлюють високі рівні ставок позикових відсотків, низькі показники інфляції та стабільний рівень цін. Урядом США були скасовані податки на дивіденди, що сплачуються іноземними власниками цінних паперів. Це сприяло розповсюдженню акцій серед іноземців. Законом про оподаткування у США гарантовано відсутність будь-якої дискримінації серед інвесторів, що стимулювало створення філій іноземними інвесторами у цій країні [54, с. 64].

Федеральний уряд США проводить спеціальні програми із залучення іноземного капіталу урядами штатів. Ці програми включають різні системи пільгового кредитування та страхування іноземних інвестицій, можливість надання земельних ділянок для будівництва промислових підприємств тощо. Умови надання пільг передбачають розміщення підприємств у певній місцевості, що пов'язано з потребою пропорційного розвитку галузей економіки в межах штатів. У США налічується 42 види діяльності, які вважаються стратегічними. Рада безпеки має право накладати вето на будь-яку угоду з інвестування, в якій вбачатиметься загроза безпеці та національним інтересам країни. Потенційні іноземні інвестори повинні повідомити про інвестування компетентний державний орган з управління та контролю за інвестиціями у стратегічні сектори економіки – Комітет з іноземних інвестицій [54, с. 65].

Інтенсивному залученню іноземних інвестицій у Великобританії та Франції сприяють такі чинники: ефективна структурна перебудова та поліпшення економічної ситуації в країні, система оподаткування (відсутність податків на капіталовкладення в обладнання, зниження ставки податку на інвестиції в будівництво споруд), висока норма прибутку за рахунок порівняно низьких витрат на робочу силу, бажання іноземних фірм вийти на нові ринки збуту своїх товарів [54, с. 67]. Однак з метою державної безпеки потенційні інвестори з-за кордону на здійснення капіталовкладень повинні отримати спеціальний урядовий дозвіл.

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Китаї здійснюється на основі Законів КНР «Про спільні підприємства з китайським та іноземним капіталом», «Про підприємства з іноземним капіталом» та іншими. З моменту вступу Китаю до СОТ у країні проводиться активна зміна законодавчої системи у сфері залучення інвестицій, захисту прав інвесторів відповідно до вимог СОТ. Такими позитивними змінами є: відкриття доступу для зарубіжних інвестицій у такі галузі, як телекомунікації, міське газопостачання, водопостачання; скасування положення, що зобов'язує іноземні підприємства віддавати пріоритет китайській сировині при виробництві готової продукції; розширення можливості для іноземних підприємців в оптовій торгівлі; розвиток інвестиційних зон, що надають значні податкові пільги та спрощення процедури сплати податків; створення відкритих приморських міст для іноземних інвесторів.

КНР успішно вдалося залучати іноземні інвестиції у зв'язку зі сприятливою інвестиційною політикою, яка супроводжується низькою вартістю робочої сили, право відносно дешевого користування землею, значний рівень розвитку виробничої та соціально-побутової інфраструктури, економічно виважена та стабільна система оподаткування, сприятливе митне та валютне законодавство [54, с. 70].

Китайське законодавство у сфері іноземних інвестицій наближене до міжнародних стандартів. Інвестиції ТНК зосереджені в капіталомістких і наукомістких галузях – мікроелектроніка, автомобілебудування, телекомунікації, приладобудування, фармацевтика, хімічна промисловість. У процесі проведення реформ Китай досяг значних успіхів у залученні іноземного капіталу в економіку країни, однак прямі іноземні інвестиції все ще мають нерівномірне регіональне розміщення.

Прикладом успішного залучення іноземних інвестицій також є Мексика. Спочатку прямі іноземні інвестиції залучалися в цю країну за рахунок низького рівня витрат на виробництво (низької вартості робочої сили) товарів, які потім

успішно реалізувалися на американському ринку. Територія вздовж мексикансько-американського кордону швидко перетворилася на експортний плацдарм для великої кількості іноземних компаній, які постачали продукцію легкої промисловості, а також автомобільні та електронні компоненти в США. Мексиканська влада скористалася вигідним географічним положенням своєї країни та створила додаткові конкурентні переваги для інвестицій у ті сектори, розвиток яких найбільшою мірою відповідав довгостроковим інтересам країни (легке машинобудування, споживчі товари, хімія та фармацевтика). Спочатку приплив іноземних інвестицій здійснювався здебільшого в регіони, які межують зі США, на сьогодні – інвестиції поширюються по всій країні. Одним з важливих спонукальних мотивів нарощення іноземного інвестування в Мексиці стало спрощення експортних вимог і рівні конкурентні умови порівняно з місцевими виробниками [55, с. 6].

В Україні дуже часто змінюється законодавство, скасовуються пільги. Цим порушуються права інвесторів і така практика застосовується упродовж усієї незалежності України, що також. Тому вдосконалення правової бази іноземного інвестування має супроводжуватися забезпеченням прозорості функціонування судової системи, подоланням корупції у виконавчій гілці влади та відповідальним дотриманням міжнародних зобов'язань.

На сьогоднішній день правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні здійснюється відповідно до норм вищезазначених Закону України «Про інвестиційну діяльність» та Господарського кодексу України. На нашу думку, норми інвестиційного законодавства слід систематизувати у єдиний законодавчий акт, який буде передбачати створення чітко структурованої системи законодавства у сфері інвестування, а також буде забезпечувати контроль за діяльністю інвесторів, без порушень їх прав, а навпаки, розширення прав інвесторів задля покращення інвестиційної привабливості України.

Провідне місце в питаннях регулювання інвестиційних відносин посідають міжнародно-правові документи (деякі з яких вже згадувались), до яких можна віднести:

- Вашингтонську конвенцію «Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами» від 18 травня 1965 р [25].
- Сеульську конвенцію «Про заснування багатостороннього агентства з гарантування інвестицій» (Multinational Investment Guarantee Agency – MIGA), прийняту 11 жовтня 1985 р. під час зустрічі Ради управителів Всесвітнього банку в Сеулі [26].
- Групу міжнародних договорів з іноземними державами з питань взаємного захисту та заохочення інвестиційної діяльності. Такі угоди уклали з Україною більше 50 світових держав.

Також в останні роки згідно з міжнародними нормами та вимогами було адаптовано законодавство з питань регулювання діяльності іноземних інвесторів, прийнято нову редакцію Закону України «Про концесії» у сфері розбудови та експлуатації дорожньої мережі, встановлено державні гарантії з питань захисту іноземних інвестицій, визначено національний режим інвестування тощо. Незважаючи на вищезазначені позитивні тенденції, очікуваного приросту стратегічних інвесторів та значного приросту обсягу коштів ще не відбулося. Через це, попри продуктивну діяльність усіх гілок державної влади, вітчизняне законодавство з питань регулювання інвестиційної діяльності потребує вдосконалення [56].

По-перше, потребує вдосконалення нормативно-правове забезпечення з питань обігу та виділення землі. Сьогодні сформовано пакет законодавчих змін, що упроваджують конкурентні засади під час набуття прав на землю, підвищують захист інвесторів та зменшують відповідні інвестиційні ризики.

По-друге, реформування вимагає дозвільна система в напрямі спрощення процедур, пов'язаних із початком та закінченням підприємницької діяльності,

потрібне і вдосконалення механізму отримання необхідних дозволів та ліцензій а також зменшення їхньої кількості до раціонального мінімуму. Доцільно сформулювати чітку, зрозумілу та просту систему перевірок.

По-третє, потребує вдосконалення податкова система в Україні, оскільки вона є значно ускладненою і здійснює вагомe навантаження на підприємницьку діяльність.

У державному управлінні склалося декілька підходів щодо питань систематизації інвестиційного законодавства.

Деякі дослідники, зокрема М. Овчиннікова, класифікують інвестиційне законодавство на спеціальне та загальне [57, с. 100]. Схожої думки дотримується В. Нагребельний, який виокремлює: комплексні законодавчі й підзаконні акти універсального характеру та предметні законодавчі та підзаконні акти [58, с. 285].

Деякі автори проводять систематизацію законодавчих актів залежно від рівня державного регулювання інвестиційної діяльності. Наприклад, у дослідженнях Л. Волкович та К. Гуменної виділено чотири ключових рівні правового регулювання інвестиційного законодавства: місцевий, регіональний, національний та міжнародний [59, с. 188; 60].

Окремі дослідники систематизують інвестиційне законодавство за таким критерієм, як вид нормативно-правових актів. Наприклад, В. Гаверський говорить про те, що «у сфері інвестиційної діяльності діють положення: конституції, кодексів, законів та підзаконних нормативно-правових актів» [61, с. 285].

О. Руденко у своїх дослідженнях проводить систематизацію вітчизняного інвестиційного законодавства за етапами його створення й розвитку. Дослідник виокремлює п'ять основних етапів та для кожного з етапів вказує свої проблемні питання із залучення інвестицій [62, с. 35].

За розділами інвестиційного права систематизує інвестиційне законодавство О. Вінник, виділяючи вісім самостійних розділів законодавства [1, с. 616]. На

подібних позиціях (з окремими розбіжностями) перебувають А. Сухоруков та М. Овчиннікова [57, с. 99; 63].

Інвестиційна діяльність регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, які приймаються різними суб'єктами, поширюється на невизначене коло осіб та різняться за дією в часі та просторі. Це призводить до суперечностей під час здійснення та забезпечення інвестиційної діяльності.

Більше того, недостатня обізнаність інвесторів в українському законодавстві призводить до того, що вони не можуть чутко володіти інформацією про стан законодавства, оскільки якісь закони можуть бути анульовано і вони втратили чинність, а які навпаки, зберігають чинність. В сфері інвестиційної діяльності немає чітко визначеної і сформованої системи норм або зведеного документа, який би враховував усі нюанси в даній сфері.

Таким чином, вважаємо за доцільне створити та прийняти єдиний нормативно-правовий акт – Інвестиційний кодекс, який би охопив різні аспекти інвестиційної діяльності, які зараз регулюються низкою різних актів. Потрібно створити такий акт, щоб він охоплював би всі умови інвестиційної діяльності в Україні.

Підсумовуючи вищевикладене можемо констатувати, що сьогодні в Україні постає важливе питання щодо покращення інвестиційного клімату та в принципі, збільшення іноземних інвестицій до нашої держави. Неодмінно, для змін у сфері інвестицій є низка питань які потрібно викоринити, такі як корупція, адміністративний тиск, недосконалість судової влади, що пов'язано із незахищеністю інвесторів. Ці питання неодмінно впливають на рівень інвестиційної привабливості. Але є ще одне питання, яке слід взяти для уваги у разі, якщо Україна хоче покращити свою економіку та закріпити лідируючі позиції, як це зазначається у Стратегіях розвитку. Для цього потрібно систематизувати усю розгалужену систему інвестиційного законодавства для більш чіткого розуміння інвестором того, як саме в нашій країні здійснюється інвестиційна діяльність.

Законодавцю слід прийняти єдиний законодавчий акт в сфері інвестиційної діяльності – Інвестиційний Кодекс, в якому повинні бути зазначені усі правила, нюанси та гарантії здійснення інвестиційної діяльності в Україні, адже чітка нормативна визначеність може дати поштовх для розвитку нашої держави у сфері іноземних інвестицій.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На сьогоднішній день в нашій державі залишається відкритим питання збільшення іноземних інвестицій. В Україні дійсно є низка проблем через які інвестори відмовляються вкладати кошти. До них слід віднести війну на сході України, нестабільну економіку, законодавство та корупцію. Це підтверджують міжнародні рейтинги, в яких Україна займає далеко не провідні місця.

Тим не менш, наша держава є такою, що потенційно може приваблювати значні інвестиції. Інвестиційно привабливими для інвесторів в Україні є галузь інформаційних технологій (ІТ-галузь), сільське господарство, автомобільна промисловість, переробна промисловість та відновлювана енергетика, тому саме на цих галузях потрібно концентрувати увагу та, приймаючи відповідні номративні акти, полегшувати діяльність для збільшення притоку іноземних інвестицій саме в ці сфери.

Отже, проведене нами дослідження на тему «Правове регулювання іноземного інвестування в Україні» дало можливість сформулювати наступні загальні висновки до роботи:

1. Розкриваючи поняття іноземних інвестицій, їх можна розуміти як вкладення капіталу іноземних інвесторів у фінансових, матеріальних та нематеріальних формах (грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, тощо) в об'єкти інвестиційної діяльності з метою фінансового зростання й розвитку країни та отримання прибутку. Іноземними інвесторами визнаються суб'єкти - нерезиденти, які проводять інвестиційну діяльність на території України, а саме: юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншої держави; фізичні особи - іноземці та особи без громадянства, які не мають постійного місця проживання в Україні й не обмежені у дієздатності; іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; інші

іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України. За українським законодавством іноземним інвестором особа визнається за наявності наступних умов: для фізичної особи-іноземця - постійного місця проживання, а для інших суб'єктів - постійного місця знаходження за межами України; здійснення зазначеними особами господарської діяльності, пов'язаної з реалізацією іноземних інвестицій у передбачених законодавством формах.

2. Охарактеризувавши іноземні інвестиції можемо сказати, що вони здійснюються у вигляді: іноземної валюти; валюти України; акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав, виражених у конвертованій валюті; грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті; будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, в тому числі легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо; прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями. Іноземні інвестиції можуть здійснюватися у таких формах: часткової участі у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними і фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств; створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю; придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання,

транспортні засоби та інші об'єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів; придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України; придбання інших майнових прав; господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції; в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

3. Проаналізувавши законодавство України в сфері іноземного інвестування, ми встановили його розгалуженість. Конституція України є основним нормативним актом і має найвищу юридичну силу. Відповідно до Конституції, в Україні визнається та діє принцип верховенства права. Усі Закони України приймаються відповідно до Конституції та її принципів. Закон України «Про інвестиційну діяльність», який є основним у даному виді правовідносин, він містить загальні засади державного регулювання інвестиційної діяльності. Окрім цього, Закон України «Про режим іноземного інвестування» є спеціальним Законом, який закріплює такі важливі речі як гарантії у разі зміни законодавства, правовий режим інвестиційної діяльності та особливості регулювання іноземних інвестицій у вільних економічних зонах. Також певні положення, в тому числі і поняття «Іноземні інвестиції» закріплюються в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Статті 390-399 Господарського кодексу України регулюють особливості режиму іноземних інвестицій на території України. Також є низка нормативних актів органів центральної виконавчої влади та місцевого самоврядування. Окрім національного законодавства є і міжнародні угоди, ратифіковані Верховною Радою України. Такими угодами є: Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами; Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій; Угода про співробітництво у галузі інвестиційної діяльності та інші. З цього можна

зробити висновок, що на законодавчому рівні немає чіткого визначення положень щодо іноземного інвестування та так званих «правил гри». Нормативних актів у сфері іноземного інвестування велика кількість, що дає змогу нівелювати правами під час здійснення інвестування. Тому необхідне систематизування усього законодавства в сфері іноземного інвестування.

4. Українське національне законодавство щодо захисту іноземних інвестицій складається із законів «Про режим іноземного інвестування» та «Про захист іноземних інвестицій на Україні». Положення Господарського кодексу України також містять інвестиційні гарантії. Гарантії визначається при: зміні законодавства; щодо примусових вилучень, а також незаконних дій державних органів та їх посадових осіб; компенсації і відшкодування збитків іноземним інвесторам; в разі припинення інвестиційної діяльності; переказу прибутків, доходів та інших коштів, одержаних внаслідок здійснення іноземних інвестицій та інші. Гарантії – один із основних важелів захисту іноземних інвесторів та в деяких випадках, є визначальним для рішення інвестора здійснювати свою діяльність саме на території України, тому дуже важливо дотримуватися цих гарантій на практиці. Захист своїх прав інвестори можуть здійснювати у національних судах, та, у зв'язку з високим рівнем корупції, національні суди України не є достатнім рівнем захисту для іноземних інвесторів. Тому в такому разі наше законодавство дає право звернутися до арбітражу.

5. Сьогодні в Україні постає важливе питання щодо покращення інвестиційного клімату та в принципі, збільшення іноземних інвестицій до нашої держави. Для збільшення притоку інвестицій в нашій державі є багато проблем які потрібно викоринити, такі як корупція, адміністративний тиск, недосконалість судової влади, що пов'язано із незахищеністю інвесторів. Ці питання неодмінно впливають на рівень інвестиційної привабливості. Але є ще одне питання, яке слід взяти для уваги у разі, якщо Україна хоче покращити свою економіку та закріпити лідируючі позиції, як це зазначається у Стратегіях розвитку. Для цього потрібно

систематизувати усю розгалужену систему інвестиційного законодавства для більш чіткого розуміння інвестором того, як саме в нашій країні здійснюється інвестиційна діяльність. Законодавцю слід прийняти єдиний законодавчий акт в сфері інвестиційної діяльності – Інвестиційний Кодекс, в якому повинні бути зазначені усі правила, нюанси та гарантії здійснення інвестиційної діяльності в Україні, адже чітка нормативна визначеність може дати поштовх для розвитку нашої держави у сфері іноземних інвестицій.

6. З метою вирішення наявних проблем на законодавчому рівні у випускній кваліфікаційній роботі пропонуються наступні зміни в законодавстві.

В статті 55 Закону України «Про третейські суди» потрібно встановити обов'язковість виконання рішень третейських судів для виділення цього органу як повноцінного і значущого в сфері захисту прав інвесторів.

7. Більш того, пропонуємо створити новий єдиний законодавчий акт – Інвестиційний Кодекс, який буде вміщувати усі положення, які будуть регулювати суспільні відносини в сфері здійснення іноземних інвестицій. Цей Закон має містити усі нюанси здійснення інвестицій, в тому числі і способи їх захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вінник О. М. Інвестиційне право. Київ: Правова єдність, 2009. 616 с.
2. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 верес. 1991 р. № 1560-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19 берез. 1996 р. № 93/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Investopedia. Foreign Investment. 2020. URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/foreign-investment.asp>
6. Бандурка А. М., Носова О. В. Правове регулювання іноземних інвестицій в Україні: монографія. Харків, 2011. 400 с.
7. Захожай В. Б., Федоренко В. Г. Страховий та інвестиційний менеджмент. Київ: МАУП, 2002. 344 с.
8. С. К. Реверчук, Н. Й. Реверчук, І. Г. Скоморович та ін. Інвестологія: наука про інвестування: навч. Посіб / за ред. С. К. Реверчука. Київ: Атіка, 2001. 264 с.
9. Косак В. М. Правові засади іноземного інвестування в Україні. Львів: Центр Європи, 2005. 223 с.
10. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квіт. 1991 № 959-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
11. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 черв. 2018 № 2473-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
12. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січ. 2003 № 436-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

13. Про право власності на окремі види майна: Постанова Верховної Ради України від 17.06.1992 № 2471-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12#Text>
14. Вовчак О. Д. Інвестування: навч. посіб. Львів: Новий Світ, 2007. 544 с.
15. Ю. О. Світлична. Види іноземного інвестування. *Право і Безпека*, №2. С. 114-118.
16. Федоров Р., Осовець О. Як залучати прямі іноземні інвестиції: практичний посібник для українських міст та районів. Сімферополь: Підтримка регіонального розвитку Криму, 2013. 128 с.
17. Нікітенко Р. Правове регулювання іноземних інвестицій в аграрний сектор України. 2020. URL: <https://blog.liga.net/user/rnikitenko/article/36664>
18. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> .
19. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
20. Про додаткові заходи щодо підвищення ефективності діяльності Консультативної ради з питань іноземних інвестицій в Україні: Указ Президента України від 11 квіт. 2005 № 625/2005. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/625/2005#Text>
21. Про схвалення Програми «Інвестиційний імідж України»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 серп. 2002 № 477-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/477-2002-%D1%80#Text>
22. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січ. 2015 № 5/2015. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

23. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України від 21 жовт. 2010 № 2623-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
24. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 черв. 2004 № 1906-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>
25. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: Конвенція від 18 трав. 1965 № 995_060. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060#Text
26. Сеульська конвенція 1985р. про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій: Конвенція від 11 жовт. 1985 № 995_268. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268#Text
27. Угода про співробітництво в галузі інвестиційної діяльності: Угода від 24 груд. 1993 № 997_144. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_144#Text
28. Конвенція про захист прав інвестора: Конвенція від 28 берез. 1997 № 997_047. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_047#Text
29. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: Протокол від 20 берез. 1952 № 994_535. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text
30. Яремко В. Міжнародно-правові засоби захисту майнових прав інвестора в будівництві. Інформаційно-аналітичний центр «ЛІГА». 2017. №40. С. 1-4.
31. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04 листоп. 1950 № 995_004. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
32. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну: Постанова Національного банку України від 10 серп. 2005 № 280. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05#Text>

33. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів господарювання, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження: Закон України 17 лют. 2000 № 1457-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1457-14#Text>
34. Хрімлі О.Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект: монографія. Київ, 2016. 320 с.
35. DLF Attorneys-at-law. Investing in Ukraine: Overview. URL: <https://dlf.ua/en/investing-in-ukraine-overview/>
36. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>
37. Mike Sapiton. Ukraine's largest foreign investors 2019: Cyprus and the Netherlands. State Statistics Service data. URL: <https://ain.ua/en/2019/11/29/ukraines-largest-foreign-investors-2019/>
38. The Global Competitiveness Report 2017–2018. URL: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>
39. The Global Competitiveness Report 2019. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
40. BDO's 2018 International Business Compass. URL: <https://www.bdo.ua/uk-ua/insights-2/information-materials/bdo-international-business-compass-2018>
41. Україна підвищила свої позиції у рейтингу інвестиційної привабливості в 2018 році. URL: <https://eba.com.ua/ukrayina-pidvyshhyla-svoyi-pozytsiyi-u-rejtyngu-investytsijnoyi-pryvablyvosti-v-2018-rotsi/>
42. Corruption Perceptions Index 2019. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2019/results/ukr#details>
43. UkraineInvest. Reforms Progress. 2020. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/invest-in-ukraine-now/reforms-progress/>

44. Markevych K. Who Invests in Ukraine and How: Razumkov centre, 2019. URL: <https://razumkov.org.ua/en/articles/who-invests-in-ukraine-and-how>
45. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних стосовно органів нагляду та транскордонних потоків: Протокол від 08 листоп. 2001 № 994_363. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_363#Text
46. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення платежів, пов'язаних з виконанням рішень закордонних юрисдикційних органів, прийнятих за наслідками розгляду справ проти України: Постанова Кабінету Міністрів України від 07 берез. 2007 № 408. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-2007-%D0%BF#Text>
47. Makarenko I. Investment Protection in Ukraine. Ilyashev & Partners, 2019. URL: <http://www.ujbl.info/article.php?id=1235>
48. Хрімлі О.Г. Третейський суд як форма захисту прав інвесторів у сфері господарювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2016. №21. С. 100-102.
49. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій: Закон України від 31 трав. 2016 № 1390-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1390-VIII#Text>
50. Федоров Г.О. Адміністративно-правові засади іноземного інвестування в Україні. Вісник ХНУВС. 2019. №2. С. 78-86.
51. Гура А.О. Інвестиційний клімат в Україні: сучасний стан та напрями покращення. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. 2015. №15. С. 188–196.
52. Сичевський М. П. Проблеми інвестиційного розвитку харчової промисловості України. Економіка АПК. 2007. №7. С. 21–26

53. Сердюк М.А. Правове регулювання іноземного інвестування в Україні. Вісник «Економіка». 2001. № 50. С. 33-35.
54. Стукало Н. В., Хуторна А. В. Досвід державного регулювання іноземних інвестицій у країнах світу. Економіка сьогодні: актуальні питання та перспективи. 2012. С. 62-73.
55. Беззуб І. Іноземні інвестиції в українській економіці. Громадська думка про правотворення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів. 2016. № 12 (115). С. 4–9.
56. Про концесії: Закон України від 25 трав. 2018. № 997-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.
57. Овчиннікова М. А. Аналіз проблем інноваційно-інвестиційного законодавства України. Бізнес-інформ. 2012. № 12. С. 96–104.
58. Нагребельний В. П. Проблеми розвитку законодавства України про інвестиційну діяльність. Актуальні проблеми правового регулювання фінансовокредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення: зб. тез доп. за матеріалами Міжнар. наук-практ. конф. (4–5 черв. 2010 р.). Суми. 2010. С. 283–286.
59. Волкович Л. Ю., Жеребятіна І. В. Актуальні питання систематизації інвестиційного законодавства. Порівняльно-аналітичне право. 2016. № 5. С. 187–189.
60. Гуменна К. Р. Систематизація інвестиційного законодавства України. Демократичне врядування. 2013. № 12. PDF: <http://www.lvivacademy.com/visnik12/fail/Gumenna.pdf>.
61. Гаверський В. В. Правова основа державного регулювання інвестиційних процесів в Україні. Актуальні проблеми політики. 2014. № 53. С. 283–289.
62. Руденко О. А. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні. Науковий вісн. Полтав. ун-ту економіки і торгівлі. 2014. № 1 (63). С. 31–37.

63. Сухоруков А. І. Інституційні засади розвитку інвестиційної діяльності у промисловості України: аналіт. записка НІСД / Нац. ін-т стратег. досліджень. Економіка. 2014. № 24. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1577>